

УДК 378.147: 37.015.4 - 057.4
DOI: 10.32342/2522-4115-2023-1-25-10

С.В. САПОЖНИКОВ,
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри інноваційних технологій з педагогіки,
психології та соціальної роботи,
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

В.О. БИКОВА,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інноваційних технологій з педагогіки,
психології та соціальної роботи,
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ

У статті здійснюється ґрунтовний та всебічний аналіз основних педагогічних технологій, які сьогодні є найбільш поширеними у системі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, серед яких проєктна технологія (метод проєктів), інтегративно-модульні технології, модульно-рейтингова технологія навчання, технологія проблемного навчання, кейс-технології, інформаційно-комунікативні технології та технології комп'ютерного дистанційного навчання).

Установлено, що за допомогою педагогічних технологій, які використовуються в підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери у закладі вищої освіти, можна проєктувати механізм управління й розвитку особистості та професійної майстерності. Це стає можливим лише за умови сукупності дій (пізнавальних та інструментальних) студентів і викладача. В основні розробки таких технологій – проєктування високопродуктивної навчальної діяльності студентів й високоєфективної управлінської діяльності викладачів у їх навчально-професійній і творчій взаємодії.

Акцентовано на пріоритетності інтеграції сучасних інформаційно-комунікативних технологій у професійну освіту задля формування професійного досвіду майбутніх фахівців соціономічної сфери. Обґрунтовано, що наявні проблеми у системі вищої освіти України потребують істотних еволюційних змін у парадигмі професійної підготовки та в усіх компонентах освітнього процесу. Констатується, що реформування процесу навчання у закладах вищої освіти України, які здійснюють підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери, має бути спрямоване на включення студентів в активний процес пізнання і здійснення суттєвого впливу на мотиваційну, пізнавальну, емоційно-вольову та психофізіологічну сфери їхньої особистості, забезпечуючи тим самим подальше професійне та духовне зростання.

Зроблено висновок про те, що для сучасної теорії і методики професійної освіти майбутніх фахівців соціономічної сфери пошук нових педагогічних можливостей пов'язаний насамперед з відмовою від деяких елементів традиційного освітнього процесу, використанням ідеї цілісності педагогічного процесу як системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, принципи гуманізації й гуманітаризації професійних знань, особистісно орієнтований підхід, пріоритет суб'єкт-суб'єктних стосунків.

Ключові слова: вища освіта, професійна освіта, педагогічні технології, майбутні фахівці соціономічної сфери, освітній процес, заклади вищої освіти.

Постановка проблеми. Науково-детерміноване удосконалення освітніх і педагогічних технологій сьогодення передбачає зміну сутності, структури, функцій, цілей, завдань, умов і, в цілому, місії сучасної вищої освіти. Сьогодні технологія – це галузь науки, яка вивчає та розробляє науково обґрунтовані засоби отримання резуль-

татів діяльності, допомагає реалізувати на практиці конкретну мету з максимальною ефективністю й найменшими витратами. Завдання технології як галузі науки – виявлення закономірностей з метою визначення і використання на практиці найбільш результативних процесів. Сучасна педагогічна технологія передбачає, по-перше, систему організації виробничого процесу, по-друге, характер використання людської праці, її стимулювання, по-третє, науку про організацію.

В. Кремень зазначає, що сучасна цивілізація входить в епоху особливого типу прогресу, специфіка якого полягає у значному посиленні нового джерела розвитку. Його сутність – у нових технологіях виробництва та генеруванні знань, обробці інформації та символічній комунікації. Виникає нова антропосоціальна структура, зумовлена становленням нового способу розвитку людської цивілізації, яку справедливо називають *техногенною*. Її характерні риси – самоорганізація, саморозвиток і творче мислення [В.Г. Кремень, 2015, с. 7].

Українське суспільство сьогодні опинилося в умовах військового стану, соціальної напруженості та невизначеності, хаотичності подальшого розвитку. Саме тому формування майбутнього фахівця передбачає насамперед опору на саморозвиток задатків і творчого потенціалу індивіда, що потребує створення для цього відповідних умов, які забезпечують здобуття *нового знання*, його збереження й використання за функціональним призначенням, яке не вичерпується тільки пізнавальним аспектом. Природно, що сучасна організація професійної підготовки майбутнього фахівця соціономічної сфери має будуватися не тільки за логікою предмета, а й за логікою майбутньої фахової діяльності, яка передбачає постійну роботу з людьми та безпосереднє спілкування у процесі професійної діяльності з метою здійснення ділових безпосередніх або опосередкованих контактів, зокрема надання того чи того виду допомоги людині або групі людей.

Таким чином, необхідною умовою якісної підготовки фахівця соціономічної сфери є формування його здатності до соціальної підтримки батьків дітей з особливими потребами. Але, на жаль, сьогодні змістовий компонент вітчизняної вищої школи більш орієнтований на формування у майбутнього фахівця застарілого стереотипу очікування «батьківської опіки» з боку держави і суспільства. Це є однією з причин відсутності у випускника соціономічних спеціальностей мотивації і здатності до активної власної професійної діяльності, неспроможності до адекватної самооцінки й самореалізації. Водночас інтенсивний розвиток сучасних педагогічних технологій, авторських шкіл, альтернативних інформаційно-комунікативних систем потребує підготовки фахівця дослідницького характеру, активного, здатного до наукового пошуку як основи його професійного саморозвитку і самореалізації.

Метою статті є визначення основних педагогічних технологій, які є найбільш ефективними та характерними для підготовки фахівців соціономічної сфери.

Згідно з метою було поставлено такі **завдання**: 1) визначити та проаналізувати *основні* педагогічні технології, які є найбільш ефективними та характерними для професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери; 2) обґрунтувати результативність використання визначених педагогічних технологій саме для підготовки фахівців соціономічної сфери.

Аналіз останніх досліджень. На початку XXI століття окремі аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери до професійної діяльності стали предметом наукових розвідок за такими напрямками, як: підготовка фахівців соціономічних професій до проектування професійної діяльності (О. Біла); технологія формування конфліктологічної культури фахівців соціономічних професій (Т. Браніцька); теоретико-методологічні засади застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі (Л. Буркова); теорія і методика професійної підготовки до розв'язання конфліктів у професійній діяльності (С. Калаур); теорія і практика формування професійної надійності майбутніх спеціалістів соціономічної сфери (В. Корнещук); теорія і методика формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій (О. Пришляк) та ін.

Водночас, незважаючи на інтенсивні різнопланові дослідження, проблема професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери залишається недостатньо дослідженою, зокрема не повною мірою вивчено педагогічні технології професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття педагогічної технології в усьому світі викликає серйозні наукові дискусії, що не дозволяє дати йому однозначного визначення, яке приймалося б усіма представниками наукової спільноти. Основними характеристиками педагогічної технології дослідники називають системність, концептуальність, науковість, інтегративність, гарантованість результату, відтворення, ефективність, якість навчання, умотивованість, новизну, алгоритмічність, інформативність, оптимальність, можливість тиражування і перенесення в нові умови. Так, В. Вакуленко вважає, що поняття технології в сучасному значенні використовується насамперед у виробництві (промисловому, сільськогосподарському), різних видах науково-виробничої діяльності людини і передбачає сукупність знань щодо способів (сукупності способів, операцій, дій) здійснення виробничих процесів, які гарантують отримання певного результату. Найважливішим атрибутом педагогічних технологій є концептуальне обґрунтування їх суті й розмаїття. Мається на увазі той факт, що будь-яка педагогічна технологія має під собою теоретико-методологічну, філософську, психологічну базу, і всі вони певною мірою є модифікаціями виділених основ [В.М. Вакуленко, 2010].

І. Підласий цілком слушно зазначає, що володіння технологіями стає загальною й пріоритетною потребою ринку, що визначає напрями засвоєння професійних умінь, ураховується під час опанування якості й вартості освітньо-виховних послуг [І.П. Підласий, 2010, с. 49].

Таким чином, педагогічні технології у закладі вищої освіти мають проектувати механізм управління і розвитку особистості майбутнього спеціаліста соціономічної сфери. Це стає можливим лише за умови сукупності пізнавальних та інструментальних дій студентів і викладача. В основі розробки таких технологій є: а) проектування високоефективної навчальної діяльності студентів; б) високоефективна управлінська діяльність викладачів.

Отже, стан і розвиток системи професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери можна оцінювати за рівнем розвитку відповідних педагогічних технологій. Тезаурус ЮНЕСКО визначає педагогічну технологію як системний метод створення, використання та визначення усього процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних та людських ресурсів, їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти [UNESCO Thesaurus].

Наразі відбувається осмислення педагогічного процесу з різними деталізаціями поняття «педагогічні технології». Педагогічну технологію визначають різнопланово, як:

– системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання, засвоєння знань з урахуванням *технічних та людських ресурсів, їх взаємодії*, завданням яких є оптимізація форм освіти [UNESCO Thesaurus];

– *своєрідна конкретизація методики, проєкт певної педагогічної системи, що реалізується на практиці*; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка створює науково обґрунтований проєкт навчально-виховного процесу і має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання та виховання [І.М. Дичківська, 2012, с. 51];

– синтез науково обґрунтованого й раціонально відібраного змісту та організаційних форм, які *створюють умови для мотивації, стимулювання та активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів*; у педагогічній технології кожний елемент та етап навчально-виховного процесу обумовлені, спрямовані на результат, який об'єктивно діагностується [А.В. Глузман, 1997, с. 273];

– проєкт і реалізація системи *послідовного розгортання педагогічної діяльності*, спрямованої на досягнення цілей освіти та розвитку учнів [О.А. Дубасенюк, 2018, с. 65];

– набір операцій з конструювання, формування, *контролю знань, умінь і навичок, ставлень відповідно до поставленої мети* [М.В. Гриньова, 2004, с. 148]; проектування та опис процесу формування особистості учня з метою досягнення попередньо визначеного результату навчання [М.В. Гриньова, 2004, с. 18];

– один із спеціальних напрямів педагогічної науки (прикладна педагогіка), покликаний забезпечити досягнення певних завдань, підвищити ефективність навчально-виховного рівня, гарантувати його високий рівень [Н.П. Наволокова, 2011, с. 10];

– науковий підхід, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання і система способів, принципів, що *регулюють процес навчання* [І.П. Підласий, 2010, с. 225];
– сукупність процедур, засобів і способів вирішення педагогічних завдань, які застосовуються в певному алгоритмі [О.А. Дубасенюк, 2018, с. 71].

Основою сучасних педагогічних технологій навчання і виховання, що використовуються у професійній підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери, є функціональна модель діяльності спеціаліста, яка дозволяє звести до мінімуму головні недоліки традиційного підходу – дроблення процесу навчання на безліч важкопов'язаних між собою навчальних дисциплін і недостатній облік індивідуальних пізнавальних потреб студентів. Розкриємо сутність основних педагогічних технологій, які сьогодні найбільш широко використовуються в професійній підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери, це зокрема: *проектна технологія* (метод проектів), *інтегративно-модульні технології*, *модульно-рейтингова технологія навчання*, *технологія проблемного навчання*, *кейс-технології*, *інформаційно-комунікативні технології та технології комп'ютерного дистанційного навчання*.

Проектна технологія навчання (метод проектів), незважаючи на її «вік», і сьогодні є досить сучасним та ефективним методом навчання у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери. Метод проектів (з грецької – «шлях дослідження») – технологія навчання, відповідно до якої студенти набувають знань та вмінь у ході планування і виконання практичних завдань – проектів, що поступово ускладнюються. Метод, відомий з 20-х років ХХ століття, запропонував Дж. Дьюї. Уперше застосував його В. Кілпатрик, який розробив проектну систему навчання, за якої студенти безпосередньо включалися в практичну діяльність, опановували теоретичні знання, необхідні для виконання конкретного завдання. В. Кілпатрик дав таку класифікацію проектів:

– *створювальний* (продуктивний проект), пов'язаний з трудовою діяльністю – доглядом за рослинами і тваринами, підготовкою макета, конструкторською діяльністю тощо;
– *споживчий* (його метою є споживання в найширшому розумінні, включаючи розваги) – підготовка екскурсій, розробка і надання різних послуг (ремонт одягу, взуття, інформаційні послуги тощо), проекти розв'язання проблем життєзабезпечення табору тощо;
– *проект розв'язання проблеми* (науково-дослідний проект);
– *дослідження впливу умов догляду за рослинами на врожайність, фізико-математичні проекти, технічні проекти, проекти розв'язання історичних або літературних проблем* (які зазвичай поєднуються з дискусійними формами роботи) тощо;
– *проект – вправа* (проекти навчання і тренування задля оволодіння певними навичками) [Н.П. Наволокова, 2011, с. 148].

Прихильником методу був С. Шацький, який визначив основні його елементи: реальний досвід студента, який має виявити педагог; організований викладачем досвід; зіткнення студентського досвіду з накопиченим людським досвідом (готові знання); вправи, які формують у студента нові навички.

У 60-ті рр. ХХ століття метод проектів поширився і на зарубіжну вищу школу (США, Великобританія, Ізраїль, Франція). У сучасній українській школі розглядається як доцільний компонент системи освіти, ефективна педагогічна технологія (має чітку послідовність запланованих операцій та дій, логічний ланцюжок їх виконання). *Основна мета методу* – стимулювати інтереси, пізнавальну активність студентів до навчання шляхом організації пошукової самостійної діяльності, постановки проблем, що передбачають володіння певною системою знань, умінь і їх застосування на практиці. Проектна діяльність поєднує в собі два аспекти процесу пізнання: метод навчання як дидактичну категорію (сукупність прийомів та дій опанування певною сферою практичних та теоретичних знань; інструмент процесу пізнання) та засіб практичного застосування засвоєних знань та умінь для вирішення конкретних проблем реального життя у ході спільної діяльності. В основу проекту покладено проблему, що потребує дослідження шляхом використання пошукових і проблемних методів, орієнтованих на практичний результат, який можна осмислити, побачити, застосувати в реальній практичній діяльності, її цілісної розробки з урахуванням різних умов її вирішення, теоретичної та практичної реалізації результатів. Складниками роботи над проектом є такі етапи:

– *підготовка проєктної ідеї*; передбачає презентацію викладачем ситуації, що містить приховану проблему; самостійне визначення студентами проблеми, її формулювання, обґрунтування практичної значущості; пошук шляхів розв'язання проблеми (метод мозкового штурму); вибір найбільш аргументованих гіпотез; створення пошуково-дослідних груп;

– *планування розробки проєкту* і вибір шляхів його виконання, розподіл обов'язків; визначення можливих методів дослідження, наукових джерел і способів збору й аналізу інформації; колективне обговорення пропозицій кожної дослідної групи; внесення коректив, затвердження плану роботи;

– *дослідження*, яке починається зі збору інформації, що підтверджує або спростовує гіпотезу; пошук інформації супроводжується роботою студентів у бібліотеці, Інтернеті, відвідуванням різних організацій, бесідами зі спеціалістами, вирішенням проміжних питань;

– *оформлення результатів*, у процесі якого студенти аналізують зібрану інформацію, відбирають і зіставляють факти, висувають аргументи щодо шляхів розв'язання проблеми, формують висновки;

– *звіт*, який передбачає подання результатів дослідження, що можуть бути наведені у формі захисту проєкту, письмового або усного звіту з презентацією наочного матеріалу (журнал, проспект, відеофільм, сценарій передачі тощо);

– *оцінка результатів* у ході колективного обговорення або самооцінювання, що, своєю чергою, потребує від студентів навичок дискусії, публічного спілкування, толерантності, уміння аргументовано відстоювати власний погляд [М.В. Михайліченко, Я.М. Рудик, 2016, с. 260].

Провідною дієвою ознакою цього методу є крок, що здійснює керівник (викладач) від завдання «дати нове знання» до завдання «створити умови для отримання нових знань», тобто змінюється акцент щодо форми набуття знань: від пасивного сприйняття до активної участі. Педагогічна ефективність «методу проєктів» забезпечується наявністю самостійної пізнавальної діяльності учасників і застосуванням різноманітних форм та методів. Зазначимо, що пошукова проєктна діяльність – це не лише форма засвоєння знань, умінь і навичок, це також і можливість впливу на формування механізмів регулювання поведінки особистості студента, що забезпечить самостійне виділення і прийняття основних цілей навчання та виховання. Проєктне навчання найбільш доцільне у сфері активізації пізнавальної діяльності студентів, оскільки воно орієнтоване на розвиток особистості, використовує велику кількість дидактичних підходів: навчання у справі, мозковий штурм, евристичне і проблемне навчання, ділову гру, дискусію, роботу з багатьма джерелами інформації; мотивує студентів до пізнавальної діяльності, дозволяє активно напрацьовувати власний досвід та інтенсивно засвоювати досвід інших у конкретній справі; дозволяє відчувати задоволення від результатів своєї праці.

До того ж правильне застосування методу проєктів у процесі розвитку пізнавальної активності студентів потребує великої підготовчої роботи, яка має проводитися постійно, систематично й паралельно з роботою над проєктом у цілісній системі навчання у закладі вищої освіти. Метод проєктів сприяє стимулюванню інтересу студентів до навчання, розвитку їхньої пізнавальної активності у процесі пошукової і дослідної діяльності, поширенню наукових знань, трансформації їх в інструмент творчого освоєння та змінення світу. При такому підході навчання перетворюється на пошукову діяльність, а студенти – на практичних виконавців, розробників реальних виробничих процесів.

Інтегративно-модульні технології сьогодні активно використовуються у освітньому процесі закладів вищої освіти, що здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери. Під модулем науковці розуміють набір різноманітних навчальних матеріалів, які є основою індивідуального навчання. Інтеграція розглядається у філософії як важливий бік процесу розвитку, як цілісне поєднання різноманітних частин та елементів. Процеси інтеграції є характерними як для вже усталених систем, так і для таких, що виникають. *Педагогічна інтеграція* є вищою формою відображення єдності цілей, принципів, змісту, форм організації навчального процесу та створення узагальнених педагогічних одиниць на основі взаємозв'язку різних компонентів навчального процесу [О.В. Вознюк, 2014, с. 85]. Навчальний модуль за таких обставин розглядається як інтеграція різних видів і форм навчання, підпорядкована загальній темі навчального курсу.

Низка науковців (А. Алексюк, В. Майборода, В. Сушанко) вважають модуль завершеним блоком інформації, який включає в себе цільову програму дій, а також методичне керівництво, що забезпечує досягнення цих цілей. Поділяємо точку зору вчених, які вважають модуль як інтеграцію змісту форм і методів навчання, підпорядковану певній темі навчального курсу або актуальній науково-педагогічній проблемі. При такому розумінні, модуль переходить до розряду особистісно-діяльнісного модуля, який передбачає формування і розвиток професійних компетенцій, професійно значущих якостей особистості, а також фактор її суб'єктивності й активності в цьому процесі [М.В. Михайліченко, Я.М. Рудик, 2016, с. 282].

Цінність педагогічної технології інтегративно-модульного типу полягає в тому, що вона не тільки інтегрує і здійснює міжпредметні зв'язки, об'єднує теорію і практику, навчальні дисципліни в єдине ціле. Найбільш важливим у педагогічній технології інтегративно-модульного типу є те, що вона дозволяє самому студенту бути активним учасником освітнього процесу, здійснюючи самодіагностику, самоаналіз, тим самим визначаючи свою власну освітню траєкторію. Крім того, інтегративно-модульна технологія сприяє переведенню професійних теоретичних знань у практичну площину, допомагаючи студентам у розвитку їх власного професіоналізму. Таким чином, інтегративно-модульна технологія відбиває єдність цілей принципів, змісту і форм організації навчального процесу закладу вищої освіти, поєднуючи, пов'язуючи різні модулі (блоки) теоретичних і практичних дисциплін. Змістову спрямованість визначають такі модулі:

– *професійно-діагностичний* (вияв особистісного потенціалу студента, його професійно-особистісних якостей, знань та умінь; експертна оцінка, самоаналіз і самооцінка, самокорекція);

– *професійно-практичний* (володіння методикою і технологію соціальної роботи, основами менеджменту; спецкурси, спецсемінари, практикуми, тренінги, рольові, ділові, імітаційні ігри тощо);

– *професійно-прогностичний* (мотиваційно-ціннісна установка на професійно-особистісний розвиток, саморозвиток, рефлексію (особистісну і професійну), прагнення до самоуправління, самоконтролю, саморуку, успіху в діяльності) [М.В. Гриньова, 2004, с. 199].

Навчальні проблемні й імітаційні ситуації, які використовуються в інтегративно-модульних технологіях, надають можливість моделювання окремих аспектів професійної діяльності, відтворювати предметний зміст праці фахівця соціальної сфери. Інтегративно-модульні технології дозволяють на практичних заняттях активізувати процеси самопізнання, самооцінки, самокорекції особистості студента. Отже, можливість використання ділових, рольових, імітаційних ігор як одного з елементів інтегративно-модульних технологій, новизна і несподіваність різних точок зору, їх зіставлення та аналіз дозволяють студентам перероблювати та оцінювати можливі варіанти своєї поведінки в різноманітних ситуаціях.

Сьогодні модульно-рейтингова технологія навчання є *провідною педагогічною технологією* в усіх без винятку вишах України. Справді, модульно-рейтингова технологія навчання, по-перше, активно стимулює становлення студента як суб'єкта навчальної діяльності, оскільки студент має брати на себе відповідальність за вибір значної частини навчальних дисциплін до змісту індивідуальної освітньої програми і, природно, не постає питання про наявність мотивів оволодіння нею. По-друге, маючи повні відомості про систему нарахування балів з кожної дисципліни, студент сам складає плани їх опанування, до того ж установлює для самого себе як орієнтир бажані підсумкові оцінки, які він прагне отримати. По-третє, заохочуються різноманітні освітні ініціативи щодо напрямів розгортання самостійної роботи студента як важливої складової частини навчальної діяльності (опрацювання рекомендованих, власноруч зібраних та опрацьованих джерел для підготовки доповідей на семінарах, розробка та реалізація програм своїх досліджень тощо).

В основу цієї педагогічної технології навчання мають бути покладені такі принципи [Т.І. Туркот, О.А. Коновал, 2013, с. 216]: відхід від потокового методу навчання і перехід до індивідуальної підготовки спеціалістів; перенесення центру ваги освітнього процесу на самостійну роботу студентів; упровадження якісно нового методу навчання на основі повно-

го забезпечення кожного студента модульними програмами; зміна ролі і функції викладача в освітньому процесі, перетворення його у викладача-консультанта; різке зростання точного, узагальненого і підсумкового контролю.

Рейтинг (англ. *rating* – оцінка, порядок, класифікація) – термін, який означає оцінку явища відповідно до встановленої шкали. За допомогою рейтингу здійснюється первинна класифікація соціально-педагогічних об'єктів згідно зі ступенем вираження спільної для них властивості. У педагогіці рейтинг є основою для побудови різноманітних шкал оцінок, зокрема під час оцінювання різних аспектів навчальної і професійної діяльності, популярності чи престижності професій серед молоді тощо [Т.І. Туркот, О.А. Коновал, 2013, с. 218]. Для ефективного функціонування модульно-рейтингової технології навчання у закладі вищої освіти вважаємо за необхідне проведення низки заходів:

- шляхом комплексних, попередньо проведених роз'яснювальних та організаційних заходів необхідно забезпечити на практиці готовність викладачів і студентів працювати як за кредитно-модульною організацією навчального процесу, так і за модульно-рейтинговою системою;

- здійснити відповідну методичну підготовку викладачів до запровадження модульно-рейтингової системи;

- стимулювати науково обґрунтовану і методично забезпечену самостійну роботу студентів;

- у процесі запровадження модульно-рейтингової технології навчання необхідно в межах кожної дисципліни чітко визначити навчальні модулі, обґрунтувати оцінювання кожного модуля в залікових одиницях тощо;

- налагодити дієву систему аналізу й оцінювання успіхів у навчанні, включаючи сформовані знання, вміння і навички для кожного студента за результатами опанування ним певних модулів;

- налагодити ретельний облік результатів звітів за підсумками виконання модульних завдань;

- передбачити наказом, що встановлює норми навчального навантаження у закладі вищої освіти, обліковий час на аналіз й оцінювання навчальних досягнень студентів за модульно-рейтинговою системою, зокрема це має бути відображено в індивідуальних планах викладачів;

- за кожною навчальною дисципліною визначити числові параметри переведення кількісних показників (кредитів) в офіційні відмітки студентів;

- забезпечити відкритість оцінювання навчальної діяльності студентів;

- визначити науково обґрунтовані обсяги навчальних завдань для самостійної роботи студентів на міждисциплінарному рівні, з урахуванням бюджету часу, що виділяється на навчальну роботу.

Переваги модульно-рейтингової технології навчання для *студентів* полягають у тому, що:

- навчальний рейтинг активізує самостійну роботу студентів, робить її ритмічною і систематичною впродовж семестру;

- формується позитивна мотивація щодо власної науково-дослідної системи;

- стимулюється самостійність студентів, ініціативність, відповідальність, творчість, змагальність і дбайливість;

- студенти орієнтуються на самостійний науковий пошук, що сприяє індивідуальному розвитку особистості;

- підвищується об'єктивність оцінювання знань, вмінь і навичок, збільшується ймовірність уникнення випадковостей у виставленні відміток;

- зменшується «залпове» навантаження під час екзаменів;

- здобуті знання є більш глибокими і міцнішими;

- виникає відчуття задоволення студента від особистого залучення до процесу навчання [С.В. Сапожников, 2019].

Для *викладачів* також є пріоритети в межах означеної педагогічної технології:

- реальна можливість індивідуалізації навчання і диференційованого підходу, на відміну від традиційної для вітчизняної вищої школи організації навчального процесу;

– можливість допомогти студентам у навчальній роботі шляхом рівномірного розподілу розумового навантаження протягом семестру;

– можливість уникнути конфліктів, які часто виникають під час підсумкового контролю, більш об'єктивне оцінювання успіхів у навчанні студентів і виставлення екзаменаційних відміток.

Основними складниками рейтингу мають бути – показник самостійності та навчальні успіхи студентів на таких рівнях: *репродуктивному*, що потребує від студента лише знання відповідних законів і вмінь їх застосовувати для виконання елементарних завдань; *репродуктивно-творчому*, який потребує знань основних законів та вмінь їх застосувати відповідно до розглянутих на практичних заняттях алгоритмів розв'язування типових задач; *творчо-пошуковому*, який передбачає наявність умінь самостійно побудувати алгоритм розв'язування задачі. Рівень творчої активності визначається кількістю й змістом випадків позитивної активності студентів за результатами поточного контролю (доповіді на семінарах, неординарно написані реферати, нові обґрунтовані пропозиції відповідно до змісту дисциплін тощо). Бали рейтингу під час проведення поточного, проміжного й підсумкового модульного контролю додаються, а після закінчення вивчення дисципліни перетворюються на індивідуальні кумулятивний індекс студента. Отже, кожний з них може наочно побачити свої інтелектуальні і професійні здобутки, зіставивши їх із рейтингом своїх одногрупників. Ці мотиваційні стимули підтримують принцип змагальності в навчальній діяльності, який є одним із головних у навчанні майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Технологія проблемного навчання сьогодні, на наш погляд, є найбільш ефективною у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери. Технологія проблемного навчання ґрунтується на теоретичних положеннях американського філософа, психолога та педагога Дж. Дьюї. Фундаментальні наукові розробки, присвячені теорії та практиці проблемного навчання, це праці Т. Кудрявцева, А. Матюшкіна, М. Махмутова, В. Оконя, які належать до 60-х – початку 70-х рр. ХХ століття.

Концептуальні положення технології проблемного навчання (за Дж. Дьюї): дитина в онтогенезі повторює шлях людства у пізнанні; дитина як активний суб'єкт навчання засвоює матеріал, не просто слухаючи чи сприймаючи органами чуття, а для задоволення потреб у знаннях, які виникли у неї [І.М. Дичківська, 2012, с. 20].

Сьогодні під *проблемним навчанням* розуміється така організація навчальних занять, яка передбачає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій та активну самостійну роботу студентів для їх розв'язання, у результаті чого відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навичками і вміннями, розвиток мисленневих здібностей. Слід зазначити, що проблемне навчання базоване на створенні особливого виду мотивації – проблемної, тому потребує адекватного конструювання дидактичного змісту навчального матеріалу, що має бути поданий у вигляді ланцюга проблемних ситуацій. *Мета і завдання* технології проблемного навчання полягають у набутті знань, умінь і навичок, засвоєнні способів самостійної діяльності, розвитку пізнавальних та творчих здібностей.

У сучасній теорії проблемного навчання розрізняють два види проблемних ситуацій: психологічну і педагогічну. Перша стосується діяльності студентів, друга являє собою спосіб організації навчального процесу. Педагогічна проблемна ситуація створюється за допомогою активізуючих дій, запитань викладача, які підкреслюють новизну, важливість, красу та інші відмінні якості об'єкта пізнання. Психологічна проблемна ситуація створюється суто індивідуально [Н.П. Наволокова, 2011, с. 125].

Проблемні ситуації можуть створюватися під час реалізації всіх форм організації освітнього процесу: на лекції, під час самостійної навчальної роботи, навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої на вирішення евристичних завдань і задач. Педагогічне моделювання освітнього процесу через проблемну побудову лекції, включення до неї проблемних задач і послідовне розгортання процесу їх розв'язання сприяє прийняттю слухачами навчальних пізнавальних цілей і включенню їх до системи активних пізнавальних дій. Останні пов'язані з аналізом умов проблемної задачі, актуалізацією наявних знань, проектуванням рішення, виконанням перетворювальних дій, спрямованих на розв'язання задачі, іншими діями, запрограмованими лектором через структуру викладу навчального матеріалу та за допомогою використання спеціальних вказівок. У результаті такої діяльності в сту-

дентів формуються певні дослідницькі вміння на основі спеціальних знань про процедуру дослідження та у зв'язку з дослідним процесом пізнання. Така система загальнонаукових умінь виробляється під час навчально-пізнавального процесу, спрямованого на вивчення наукової інформації і тому становить другу лінію педагогічної результативності процесу поряд із загальновідомою – формуванням наукових знань у галузі конкретної науки.

Використання *кейс-технологій* в освітньому процесі закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери, зумовлено їх можливістю навчити студентів аналізувати конкретну професійну ситуацію, тобто максимально відчувати себе відповідальним учасником виробничого процесу. Ця методика набула популярності у другій половині 90-х років ХХ століття, набувши назви CASE (Cognitive Asseleration through Sience Education) – пізнавальна акселерація у процесі вивчення природничих наук. Вона була розроблена англійськими науковцями М. Шейером, Ф. Едейєм та К. Єйтс. Кейс-технологія передбачає аналіз або «вирішення» конкретної ситуації за певним сценарієм, що включає самостійну пізнавальну діяльність студентів, «мозковий штурм» у межах малої групи, публічний виступ із поданням або захистом запропонованого рішення, контрольне опитування студентів стосовно знання фактів кейса, що розбирається [Т. Ishchenko et al., 2020].

Зауважимо, що заздалегідь підготовлені кейси мають бути роздані студентам не пізніше, як за день до заняття. Початок заняття передбачає контроль знань студентів, з'ясування головної проблеми, яку необхідно вирішити. Проблема розбивають на підзаголовки (можливе «змішування» окремих фактів, персонажів тощо). Протягом 40–60 секунд мікроколектив має знайти оптимальне рішення з поставленої проблеми. Викладач, контролюючи роботу мікроколективів, повинен надавати необхідну допомогу, при цьому уникаючи прямих консультацій. Допускається послуговування допоміжною літературою, підручниками, довідниками.

Слід зазначити, що запровадження кейс-технологій у сучасний освітній процес вишів, що здійснюють підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери, має досить позитивні результати. У цьому випадку кейси, звичайно підготовлені в письмовій формі і складені, виходячи із досвіду фахівців-практиків, розглядають виробничі випадки та ділові ситуації, які потребують не тільки всебічного дослідження, але й безпосереднього обговорення як із членами робочої групи, так і викладачами. На думку сучасних науковців, завдання викладача полягає в підборі відповідного реального матеріалу, проблемних запитань для кейсів, а також у наданні спрямованості бесіди або дискусії. Кейс-технологія сприяє розвитку вміння аналізувати професійні ситуації, оцінювати альтернативи, обирати оптимальний варіант і складати план його здійснення. І якщо протягом навчального року такий підхід застосовується багаторазово, то, як зазначають дослідники, у студентів виробляється стійка навичка розв'язання практичних задач. Отже, розробка кейсів на всіх етапах неперервної виробничої практики майбутніх фахівців соціономічної сфери може значно покращити ступінь їх практичної підготовленості, що сприяє формуванню їх професійної компетентності.

Сьогодні *інформаційно-комунікативні технології* (ІКТ) є провідними технологіями, які використовуються в освітньому процесі усіх без винятку закладів вищої освіти нашої країни, що насамперед зумовлено військовим станом та умовами безпеки учасників освітнього процесу. Українська дослідниця Н. Морзе розглядає сучасні інформаційно-комунікаційні технології як технології опрацювання інформації і розв'язування задач за допомогою комп'ютера і телекомунікаційних засобів, яка спирається на досягнення штучного інтелекту. Основною ідеєю, що використовується в сучасних інформаційно-комунікаційних технологіях, є автоматизація процедур побудови програм, цікавих користувачам, на основі введеного до системи опису постановки задачі на зрозумілій для нього професійній мові [Н.В. Морзе та ін., 2021, с. 2].

Сучасні дослідники [Р.С. Гуревич, 2015; Н.В. Морзе та ін., 2021; М.В. Михайліченко, Я.М. Рудик, 2016] виокремлюють чотири головні напрями послуговування комп'ютерами: як об'єкт вивчення; як засіб навчання; як складову частину системи управління народною освітою; як елемент методики наукових досліджень. Сучасний заклад вищої освіти має сформувати в студентів комп'ютерну грамотність, яка передбачає не тільки ознайомлення із сучасними напрямками застосування комп'ютерів, а й забезпечення необхідними знаннями (сучасні комп'ютерні редактори, програми, технології, мережі).

Саме з упровадженням в освітній процес вишів інформаційно-комунікативних технологій фахівці пов'язують певне підвищення якості навчання. Застосування ІКТ до того ж забезпечує підвищення ефективності практичних і лабораторних занять з природничих дисциплін приблизно на 30%, об'єктивність контролю знань студентів – на 20–25%, прискорює процес накопичення словникового запасу з іноземних мов у 2–3 рази. Більш того, ІКТ дають змогу включити до навчальних планів лабораторні заняття з використанням комп'ютерних моделей, які імітують процеси функціонування досить дорогого, унікального обладнання, малодоступного сьогодні для закладів освіти. Отже, йдеться також і про економічну ефективність застосування ІКТ.

Крім матеріальних чинників, запровадження комп'ютерів як важливого засобу навчання пов'язане з багатьма проблемами, зокрема психологічними. Адже в процесі навчання за допомогою комп'ютера певним чином змінюється інтелект, мислення, розумові здібності особистості студента, особливості його спілкування із викладачем. Проте дослідники фіксують універсальні проблеми, пов'язані зі створенням програм навчання на комп'ютері, визначенням межі між комп'ютером-іграшкою і комп'ютером – інструментом пізнання. Окремою проблемою є готовність викладачів закладів вищої освіти до роботи в означених умовах.

Інформатизація навчання потребує від викладачів і студентів *комп'ютерної грамотності*, структура якої включає: знання основних понять інформатики та обчислювальної техніки; знання сучасних операційних систем, володіння їх основними командами; знання сучасних операційних середовищ загального призначення та опанування їх функцій (Windows, Android, Mac, Linux); оволодіння принаймні одним текстовим редактором; первинне уявлення про алгоритми, мови, пакети програмування; початковий досвід використання прикладних програм утилітарного призначення.

Сьогодні викладач закладу вищої освіти, як мінімум, повинен не лише вміти користуватися комп'ютером, а й адаптувати до умов кожної конкретної академічної групи наявне програмне забезпечення, обираючи найдоцільніші, передбачати і нейтралізувати проблеми, імовірні в процесі спілкування студентів з комп'ютером.

Робота студентів з комп'ютерною технікою забезпечує: підвищення інтересу і загальної мотивації навчання через нові форми роботи і причетність до пріоритетного напрямку науково-технічного прогресу; індивідуальність навчання: кожен працює в прийнятному для нього режимі; об'єктивність контролювання; активізацію навчання шляхом застосування привабливих і швидкозмінних форм подання інформації; здатність послуговуватися вміннями і навичками в процесі творчої діяльності всіх видів; виховання інформаційної культури; оволодіння навичками оперативного прийняття рішень у складній ситуації; розширення інформаційного і тестового «репертуару»; доступ до «банків інформації», можливість оперативно брати необхідні дані в достатньому обсязі.

Звертаємо увагу і на можливі негативні наслідки, пов'язані з надмірним вторгненням у природний внутрішній світ людини штучних, ілюзорних вражень від екранних віртуальних сюжетів та взаємодій з ними. Небезпека може критися і в навмисному маніпулюванні свідомістю людини, нехтуванні припустимими нормами безпечних режимів роботи з комп'ютером. У зв'язку з цим зростає актуальність досліджень психолого-педагогічного впливу і медичних наслідків застосування ІКТ на фізичний і психічний стан студентів. Як наслідок, стає пріоритетним створення спеціально спрямованої системи охорони здоров'я молоді. ІКТ не розвивають здатність студентів чітко та образно висловлювати свої думки, істотно обмежують можливості усного мовлення, формуючи логіку мислення на шкоду емоційної сфері, до того ж опосередковано формують егоїстичні нахили людини, посилюють індивідуалізм, конкурентність, сповільнюють потребу формування колективізму, взаємодопомоги. Крім того, інформаційно-комунікативні технології подекуди спричиняють відчуття комплексу меншовартості стосовно комп'ютера, що з часом може супроводжуватися стійким негативізмом до машини.

Сучасні інструментальні засоби відкривають широкі перспективи для *візуалізації та інтерактивності освітнього процесу закладу вищої освіти*. Використання графічних об'єктів у навчальних комп'ютерних системах дозволяє не тільки збільшити швидкість передавання інформації до студента і підвищити рівень її розуміння, але й сприяє розвитку та-

ких професійно значущих якостей для майбутнього педагога, як інтуїція, професійне чуття, образне мислення. Візуалізацію у концепції інформаційно-освітнього середовища науковці [М.В. Гриньова, 2004; Р.С. Гуревич, 2015; Н.В. Морзе та ін., 2021; Н.П. Наволокова, 2011; С.В. Сапожников, 2019] розуміють не тільки як насиченість навчальних матеріалів високоякісними кольоровими ілюстраціями, але й як використання анімаційних зображень, побудованих на основі математичних моделей досліджуваного об'єкта або явища. Слід зазначити, що *інтерактивні програми*, органічно вбудовані у текстові та графічні документи, є основою побудови механізмів автоматизованого керування працею. У такий спосіб з'являється можливість самостійного управління процесами, зміни його параметрів і педагогічних технологій.

Епідемія COVID-19 та військовий стан у нашій країні стали каталізаторами всеохоплюючого використання *технологій комп'ютерного дистанційного навчання майбутніх фахівців соціономічної сфери*. Дистанційна освіта – це навчання на відстані, коли слухач і викладач розділені просторово [О.В. Тюрин, О.Ю. Ахмеров, 2019, с. 55]. Основу освітнього процесу дистанційної неперервної освіти майбутніх фахівців соціономічної сфери становить цілеспрямована і контрольована праця того, хто навчається, у зручному для нього місці, у зручний для нього час, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання та узгоджену можливість контакту з викладачем через телефонний зв'язок, електронну пошту, месенджер тощо залежно від того, який із напрямів обрав викладач.

Під час дистанційного навчання на викладача покладаються такі функції, як координація пізнавального процесу, коригування курсу, що викладається, консультування, керування навчальними проєктами. Синхронна взаємодія сьогодні передбачає дистанційні лекції, заняття-конференції. Засобами синхронної взаємодії є телематика – радіотелевізійні, аудіовізуальні й телекомунікаційні системи. Асинхронна взаємодія викладача з аудиторією, передбачає прослуховування дистанційних лекцій, обмін електронними повідомленнями. Засобами асинхронної взаємодії є електронна пошта, Web-сторінки, телекомунікаційні інформаційні системи та носії інформації (флешнакопичувачі, карти пам'яті), GPS-навігатори. Як форми контролю знань у дистанційному навчанні використовуються дистанційно організовані співбесіди, практичні й проєктні роботи, комп'ютерні інтелектуальні тестувальні системи. Провідними технологіями у підготовці майбутніх фахівців соціономічної сфери сьогодні також є *інформаційно-комунікативні*. Таким чином, сьогодні технології та інновації стають невід'ємною частиною забезпечення всебічної і збалансованої освіти.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, для сучасної теорії і методики професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери пошук нових педагогічних можливостей пов'язаний, насамперед, з відмовою від деяких елементів традиційного освітнього процесу, використанням ідеї цілісності педагогічного процесу як системи, що спирається на теорії загальнолюдських цінностей, принципи гуманізації й гуманітаризації професійних знань, особистісно орієнтований підхід, пріоритет суб'єкт-суб'єктних стосунків. гуманізації, особистісно орієнтованого підходу, пріоритету суб'єкт-суб'єктних стосунків.

Отже, констатуємо, що у реаліях сьогодення в освітньому процесі закладів вищої освіти України, що здійснюються професійну підготовку майбутніх фахівців соціономічної сфери, активно реалізуються ефективні педагогічні технології навчання (*проєктна технологія* (метод проєктів); *інтегративно-модульні технології*; *модульно-рейтингова технологія навчання*; *технологія проблемного навчання*; *кейс-технології*; *інформаційно-комунікативні технології та технології комп'ютерного дистанційного навчання*), змінюється інфраструктура моделей підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в проєктуванні моделей комплексного застосування педагогічних технологій у системі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Список використаних джерел

Вакулєнко, В.М. (2010). Види інновацій в освіті та їх класифікація. *Вісник національної академії Державної прикордонної служби України*, 4. Відновлено з http://nbnv.gov.ua/UJRN/Vnadsps_2010_4_4

Вознюк, О.В. (2014). Головні аспекти педагогічної інтеграції. *Prosopon. Institut Studiow Miedzynarodowy I Edukacji w Warszawie*, 7 (1), 83–89.

Глузман, А.В. (1997). *Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования*. Киев: Просвіта.

Гриньова, М.В. (Ред.). (2004). *Педагогічні технології: теорія і практика: курс лекцій*. Полтава: АСМІ.

Гуревич, Р.С. (2015). Інноваційні технології навчання в умовах інформатизації освіти. Львів: ЛДУБЖД.

Дичківська, І.М. (2012). Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав.

Дубасенюк, О.А. (2018). Концептуальні моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів, реалізовані у діяльності Житомирської наукової школи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 4, 62–70. Відновлено з http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2018_4_12

Кремень, В.Г. (2015). Освіта, особистість і соціальний поступ. *Освіта для сучасності – Edukacja dla współczesności*, 1, 6–12.

Михайліченко, М.В., Рудик, Я.М. (2016). *Освітні технології: навчальний посібник*. Київ: ЦП «КОМПРИНТ».

Морзе, Н.В. Гриневич, Л.М., Вембер, В.П., Бойко, М.А. (2021). Роль цифрових технологій в розвитку екосистеми STEM-освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 83 (3), 1–25. DOI: 10.33407/itlt.v83i3.4461

Наволокова, Н.П. (2011). *Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій*. Харків: Основа.

Підласий, І.П. (2010). *Продуктивний педагог. Настільна книга учителя*. Харків: Основа.

Сапожников, С.В. (2019). Соціально-педагогічні проблеми розвитку особистості майбутнього учителя у світлі викликів XXI століття. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*, 2 (18), 118–123. DOI: 10.32342/2522-4115-2019-2-18-13.

Туркот, Т.І., Коновал, О.А. (2013). Педагогіка та психологія вищої школи: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Херсон: Олді-плюс.

Тюрин, О.В., Ахмеров, О.Ю. (2019). Теорія систем і системний аналіз в економіці: навчальний посібник. Одеса: Одеський національний університет імені І.І. Мечникова.

Ishchenko, T., Babiak, Zh., Hladush, V., Silonova, V., Nikolenko, L., Sapozhnykov, S. (2020). The Usage of Case Method in Preparation for Teaching a Foreign Language. *Journal of Critical Reviews*, 7(17), 1506–1510.

UNESCO Thesaurus. Retrieved from <http://www2.ulcc.ac.uk/unesco/>

References

Dubaseniuk, O.A. Conceptual models of vocational and pedagogical training of prospective teachers, realized in the activity of Zhytomyr Scientific School. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal*, 2018, issue 4, pp. 62–70. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2018_4_12 (Accessed 10 March 2023). (In Ukrainian).

Dychkivska, I.M. (2012). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii* [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv, Akademvydav, 352 p.

Gluzman, A.V. (1997). *Universitetskoe pedagogicheskoe obrazovanie: opyt sistemnogo issledovaniia* [University pedagogical education: an experience of system research]. Kyiv, Prosvita, 312 p.

Gurevich, R.S. (2015). *Innovatsini tekhnolohiyi navchannia v umovakh informatyzatsii osvity* [Innovative learning technologies in the conditions of informatization of education]. Lviv, LDUBZHD, 396 p.

Hrynyova, M.V. (Ed.). (2004). *Pedahohichni tekhnolohii: teoriia i praktyka: kurs leksii* [Pedagogical technologies: theory and practice: a course of lectures]. Poltava, ASMI, 180 p.

Ishchenko, T., Babiak, Zh., Hladush, V., Silonova, V., Nikolenko, L., Sapozhnykov, S. The Usage of Case Method in Preparation for Teaching a Foreign Language. *Journal of Critical Reviews*, 2020, vol. 7, no. 17, pp. 1506–1510.

Kremen, V.G. (2015). *Osvita, osobystist i sotsialnyi postup* [Education, personality and social progress]. *Edukacja dla współczesności*, vol. 1, pp. 6–12.

Morze, N.V., Hrynevych, L.M., Vember, V.P., Boiko, M.A. The role of digital technologies in the development of the STEM education ecosystem. *Information Technologies and Learning Tools*, 2021, vol. 83, no. 3, pp. 1–25. doi: 10.33407/itlt.v83i3.4461 (In Ukrainian).

Myhailichenko, M.V., Rudyk, Y.M. (2016). *Educational technologies*. Kyiv, CPU “COMPRINT” Publ., 583 p. (In Ukrainian).

Navolokova, N.P. (2011). *Entsyklopediia pedahohichnykh tekhnolohii ta innovatsii* [Encyclopedia of pedagogical technologies and innovations]. Kharkiv, Osnova, 176 p.

Pidlasy, I.P. (2010). *Produktyvnyy pedahoh. Nastilna knyha uchytelya* [A productive teacher. Teacher’s desk book]. Kharkiv, Osnova Publ., 360 p. (In Ukrainian).

Sapozhnikov, S.V. Socio-pedagogical problems of personality development of a future teacher in the light of the challenges of the 21st century. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series: Pedagogy and psychology*, vol. 2 (18), pp. 118–123. doi: 10.32342/2522-4115-2019-2-18-13 (In Ukrainian).

Tiurny, O., Akhmerov, O. (2016). *Teoriia system i systemnyi analiz v ekonomitsi* [Systems theory and system analysis in economics]. Odesa, I.I. Mechnikov Odesa National University, 172 p.

Turkot, T.I., Konoval, O.A. (2013). *Pedahohika ta psykholohiia vyshchoi shkoly* [Pedagogy and psychology of higher education]. Kherson, Oldi-plus, 466 p.

UNESCO Thesaurus. Available at: <http://www2.ulcc.ac.uk/unesco/> (Accessed 10 March 2023).

Vakulenko, V.M. *Vydy innovatsii v osviti ta yikh klasyfikatsiia* [Types of innovations in education and their classification]. *Bulletin of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: pedagogy*, 2010, no. 4. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnads_2010_4_4 (Accessed 10 March 2023).

Voznyuk, O.V. *Holovni aspekty pedahohichnoi intehtratsii* [Main aspects of pedagogical integration]. *Prosopon. Institut Studiow Miedzynarodowy i Edukacji w Warszawie*, 2014, vol. 7(1), pp. 83–89.

PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIONOMIC SPHERE

Sapozhnykov Stanislav, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Innovative Technologies on Pedagogics, Psychology and Social work Department, Alfred Nobel University, Dnipro

E-mail: sapozhnykov70@gmail.com

ORCID ID: 0000-0001-6674-7631

Bykova Viktoriia, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Innovative Technologies on Pedagogics, Psychology and Social work Department, Alfred Nobel University, Dnipro

E-mail: Vbykova@i.ua

ORCID ID: 0009-0000-0867-7305

DOI: 10.32342/2522-4115-2023-1-25-10

Keywords: higher education, professional education, pedagogical technologies, future specialists in the socionomic sphere, learning process, higher education institutions.

The article carries out a thorough and comprehensive analysis of approaches that contribute to the effectiveness of professional training of future specialists in the socionomic sphere in the current socio-cultural situation and in terms of forced distance interaction.

The goal of the article is to determine the main pedagogical technologies that are the most effective and characteristic for the training of future specialists in the socionomic area of expertise.

According to the goal, the following tasks were set: firstly, on the basis of content analysis, to identify and analyse the main pedagogical technologies that are the most effective and characteristic for the professional training of future specialists in the socionomic sphere; secondly, to justify the effectiveness of the use of certain pedagogical technologies specifically for the training of experts in the socionomic sphere

relying on the systematization and conceptualization of advanced pedagogical experience in higher education institutions.

It has been established that the pedagogical technologies used in the training of future specialists in the socio-economic sphere in the institution of higher education must design a mechanism of management and development of the personality and professional skills of the future experts. This becomes possible only under the condition of a set of students' and teachers' actions – cognitive and instrumental ones. The primary development of such technologies is the creation of highly productive students' educational activities and highly effective managerial teachers' activities in their educational, professional and creative interaction.

It has been found that among the most promising pedagogical technologies capable of implementing the specified strategic tasks are project technology (project method), integrative-modular technologies, modular-rating learning technology, problem-based learning technology, case technologies, information and communication technologies and computer distance learning technologies. The mentioned technologies allow ensuring the comprehensive personal development of future specialists in the socio-economic sphere, their preparation for productive professional activity, a high level of study and cognitive activity and self-management of the educational process.

In the article, the emphasis is placed on the priority of integrating modern information and communication technologies into professional education for the purpose of forming the professional experience of future specialists in the socio-economic sphere, activating thinking, intensification of educational activities, in particular in the distance learning conditions.

It has been substantiated that the existing problems in the system of higher education in Ukraine require significant evolutionary changes in the paradigm of professional training and in all components of the educational process. It has been established that the reform of the education process in Ukrainian higher education institutions, which prepare future specialists in the socio-economic sphere, should be aimed at including students in an active learning process and exerting a significant influence on the motivational, cognitive, emotional-volitional and psychophysiological spheres of their personality ensuring thereby their further professional and spiritual rise.

It was concluded that for the modern theory and methodology of professional education of future specialists in the socio-economic sphere, the search for new pedagogical opportunities is connected, first of all, with the rejection of some elements of the traditional educational process, the use of the idea of the integrity of the pedagogical process as a system based on the theory of universal human values, principles of humanization and humanitarization of professional knowledge, person-oriented approach, the priority of subject-subject relations.

Одержано 16.01.2023.